

**DIDÀCTICA
DE LA
HISTÒRIA**

**RECALL
D'EXPERI-
ENCIES**

**QUADERN
GUIA**

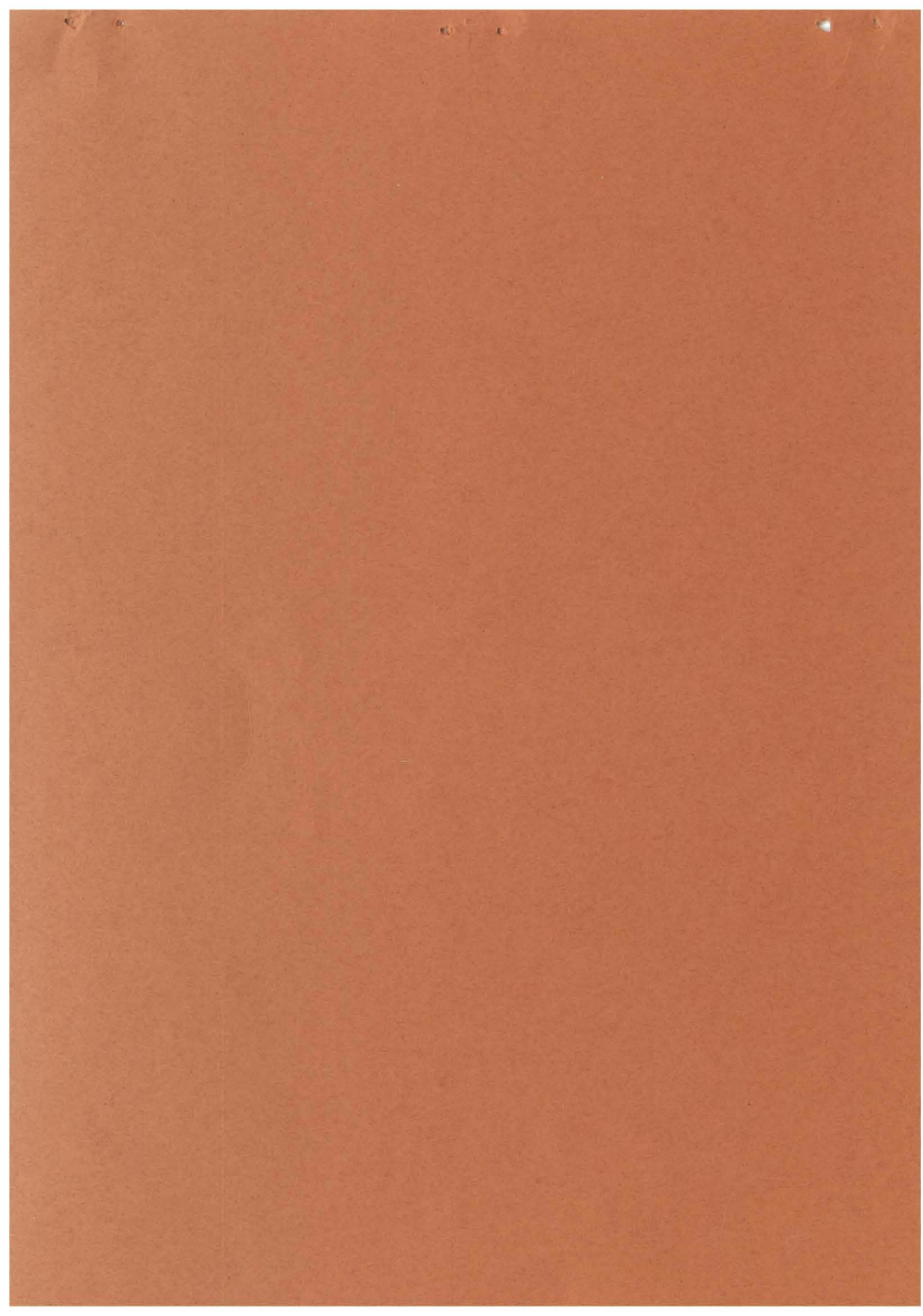
**LLÀTZER BRIA
FRANCESC XAVIER HERNANDEZ
(AMB LA COL·LABORACIÓ DE
L'ESCOLA GUILS)**

**INSTITUT DE CIÈNCIES
DE L'EDUCACIÓ**

UNIVERSITAT DE BARCELONA

- **ELS GRECS.** estudi de la civilització grega mitjançant la recerca de les seves restes materials a catalunya: empúries.
- **ELS ROMANS.** aproximació a l'imperi romà, estudi de barcino.
- **L'ALTA EDAT MITJANA.** anàlisi de les classes socials mitjançant la recerca en un arxiu iconogràfic: el museu d'art de catalunya.
- **LA BAIXA EDAT MITJANA.** aspectes artístics i polítics, aproximació arran d'un reportatge fotogràfic de l'arquitectura gòtica barcelonina.

sèrie seminari 6
edició experimental

INTRODUCCIO

HISTÒRIA I MEDI EDUCATIU

Objectius generals de l'experiència:

Els dossiers que presentem a experimentació s'insereixen dins d'una dinàmica general d'enllaçar l'educació amb l'ambient del noi/noia, i, en particular, de fonamentar l'estudi de la Història en l'anàlisi dels documents a l'abast de la recerca dels nois. Les coordenades concretes que hem procurat plasmar dins d'aquest primer intent són:

A) APROXIMACIÓ HISTÒRIA LOCAL-HISTÒRIA UNIVERSAL

Aprofundir en la desaparició del divorci que existeix entre la "Història Universal" i la "Història local". Amb freqüència els mestres i estudiants es veuen obligats a estudiar una matèria que és pura abstracció, és a dir, que té molt poques repercussions en la història i vida de la seva pròpia comunitat. Pensem que el procés ha de ser una mica a la inversa: estudiar els tèmics històrics universals en funció de l'interès que des perti al noi l'estudi de la seva pròpia comunitat. Després de tot no existeix una separació entre història local i universal. Estudiarem l'una recolzant-nos en l'altra i a l'inrevés. Per exemple, pensem que l'estudi de l'Imperi Romà no sols passa per saber el nom dels "cèsars". També podem estudiar la societat, economia, urbanisme i estructura política (mes o menys símil a tot l'Imperi) en funció de com es plasmava en una determinada "província" (i tant l'Imperi és la província com la pròpia Roma), per exemple la que llavors comprenia la nostra terra.

B) CAP A UN ESTUDI DE LES CIÈNCIES SOCIALS EN FUNCIÓ D'EXPERIÈNCIES A L'ABAST DE L'ESCOLA

Queda fora de dubte, i això ja està molt parlat, que les Ciències Socials han d'estudiar-se en funció d'experiències que estiguin a l'abast del noi. Així doncs, pensem que cal acabar amb l'abstracció dominant i fer una història que pugui ésser manipulada i experimentada directament pel noi. Sortosament a Catalunya això es pot fer, podem seguir pràcticament tots els passos de l'home (Prehistòria, Grècia, Roma, Feudalisme...), ací podem estudiar a grans trets la societat grega en funció de com vivien o que feien els grecs d'Empúries, Roma, amb l'estudi de les "villae" que tenim arreu de Catalunya, juntament amb les "Colònies" i "Municipiums"... Es tracta de posar l'enorme capital històric de Catalunya al servei de l'escola, amb la perspectiva d'un ensenyament més científic i amb continguts catalans. Naturalment, l'experimentació sistemàtica és premissa d'una metodologia científica, i els nois només poden experimentar allò que poden tocar.

C) EL DOCUMENT, EINA FONAMENTAL DE RECERCA

Conseqüentment amb els punts anteriors caldrà fer del "document" (ja sigui del tipus que sigui: escrit, pictòric, arquitectònic...) la base d'una metodologia d'investigació. Això comportarà a la llarga un desplaçament de l'eix de gravetat, centrat fins avui en el llibre, a favor del Museu, el monument, les runes, l'arxiu... que progressivament han de convertir-se en l'autèntic taller de treball de l'aprenentatge històric del noi.

D) EL NOI-A PROTAGONISTA DE LA SEVA PROPIA INVESTIGACIÓ

Els dossiers estan preparats amb la intenció d'aconseguir ^{en la mesura} de les nostres forces, que el noi sigui el protagonista de la seva pròpia recerca autònoma. Ell serà en un moment determinat qui es veurà forçat a fer una interpretació determinada de tal o qual document. Es tracta de donar-li una bona metodologia (observació-valoració-interpretació) que recolzant-se sistemàticament en uns coneixements li pugui, en un moment donat, aportar capacitat per fer els judicis necessaris.

E) UNA METODOLOGIA LÒGICA

La nostra experiència vol incidir en continguts i mètode, però, sobre tot, en la recerca de noves vies de realització, de plasmació d'aquest mètode científic, vies que nosaltres hem ane

menat canals. La seva tasca és fer d'aquesta trobada ESCOLA-DOCUMENT, una autèntica descoberta cultural que desperti tot el grau d'apassionament possible a la seva edat. L'elecció del canal quasi determina l'èxit o fracàs de la sortida. Cal dinamitzar les visites, ells ho reclamen insistentment; la sortida no ha d'esser avorrida, ha de comportar una activitat creadora i divertida.

Fa esgarrifar la realitat de les sortides escolars a Museus i monuments (o d'altres llocs fora l'escola): ni a nivell didàctic, ni a nivell científic tenen un mínim de qualitat. Diríem que les sortides desborden les possibilitats didàctiques dels nostres educadors, també dels nostres guies de museus, que, no solament és veuen incapaços de projectar els valors de l'obra visitada, sinó, ni tan sols de mantenir un ordre i una atenció mínima.

Sortosament ja s'accepta la necessitat del contacte ESCOLA-DOCUMENT com a ingredient bàsic de la tasca educativa. Sortosament, també els museus estan plens de nois i noies qualsevol dia feiner del curs escolar. El primer pas ja està donat: entrar als museus, fer sortides, visitar tot tipus de document i contactar directament amb les fonts.

Però... dissortadament, veient els resultats d'aquesta anada massiva a museus i documents podem quedar espantats davant la possibilitat que els nois quedin marcats; poden pensar que les visites o els museus no són tallers de treball, sinó llocs avorrits. Nosaltres creiem que es pot iniciar el contacte Escola-document de manera viva, interessant per al noi: APRENDRE GARDINT més endavant gaudir APRENENT.

El noi-a ofereix resistència a tot el que sigui imitar o copiar models desfocats. Refusarà els monòlegs dels professors davant les que nosaltres anomenem "obres mestres de la història" i que ell no entén, refusarà tot tipus de "cicerone", tasca que de vegades ens veiem obligats a improvisar, refusarà també la lectura d'una guia de museus que li resultarà freda. És per això que s'imposa la necessitat de la descoberta de nos camins, de noves didàctiques que ens aproximem als continguts de la programació escolar.

Davant d'això, la nostra proposta metodològica de treball té quatre parts. A nivell de sistematització, quan preparem una sortida, utilitzem quatre mòduls genèrics: OBJECTIUS, CONTINGUTS, METODE, CANAL.

La breu exposició de cadascun d'ells servirà de millor ex-

plicació:

1) objectius

Són bàsicament, els que pretenem que els nois treguin de la sortida. Poden ser de diversos tipus: a) els estrictament relacionats amb la matèria: en aquest cas són un pas més en la marxa de l'assignatura a nivell d'aprendre els trets o realitzacions fonamentals de tal o qual cultura...

b) els que no estan relacionats directament amb l'assignatura, per exemple, aprendre alguna determinada tècnica d'anàlisi (medicions, treballs d'arxiu...). També els que fixem a nivell d'estimular la imaginació (per reconstruir hipotètiques situacions anteriors, formes d'edificis...), o hè fomentar el respecte pel patrimoni artístic, cultural, arquitectònic... de la comunitat.

2) Continguts

Els continguts de la sortida han d'estar d'acord amb els continguts de la programació que es va veient durant el curs. Cada sortida pot destacar, d'aquests continguts, els elements més pròxims a la marxa de l'assignatura.

Cal considerar que els continguts generals d'un tema difícilment poden ser exhaurits en tota la seva riquesa en una sola visita. Les sortides plantejades amb continguts molt globals (economia, art, societat, urbanisme) com les que hem preparat per al món grec i romà, forçosament queden fluixes per la seva pròpia amplitud, ara bé, també es poden fer. Es, però, més aconsellable de centrar la sortida en un aspecte més concret: estudiar les classes socials, l'art, l'economia... d'una determinada societat. La sortida no pot aspirar a explicar-ho tot, no pot suplantar el mestre i el treball de l'aula, és millor treballar a fons un mètode d'anàlisi determinat que voler fer-ho tot de cop.

Es en aquest sentit que de les diferents possibilitats que, per exemple, ofereix el Museu Romànic hem escollit la temàtica de les classes socials; encara que s'en podrien apropiat moltes més. També podríem complementar la sortida a Empúries amb un estudi de, per exemple, la mitologia grega a través de la iconografia ceràmica al Museu Arqueològic de Barcelona... Tornem a dir que considerem més efectiu el fet de centrar-

se en aspectes concrets, és millor veure mètodes que no voler donar tots els continguts de l'assignatura d'una manera activa a base de moltes excursions i sortides, cosa que, d'altra banda, és bastant difícil a l'escola actual...

3) Mètode

Farem servir l'anàlisi típic històric, anàlisi de les fonts, del "document", ja sigui arquitectònic, pictòric, ceràmic, lingüístic... Després de l'anàlisi vindrà un intent de reconstrucció d'aquesta societat passada al qual seguirà finalment una crítica comparativa i unes conclusions.

4) El canal

Per canal entenem, com hem suggerit abans, les diverses operacions per plasmar i realitzar, les eines per portar a la pràctica un determinat mètode d'anàlisi. Cal pensar el canal de manera que el noi ~~gaudeixi~~ realitzant-lo, fer d'ell fins i tot un joc sempre que sigui possible, és ell qui ha de donar un sentit lúdic a la sortida.

Cal cercar noves experiències al respecte. Per començar, i encara que, conscients de les seves deficiències, en presentem algunes.

El canal és un conjunt d'elements que recull principalment dos aspectes: com aproximar-se als documents i com analitzar-los ~~ballar els documents.~~

Les formes d'aproximació als documents poden ser diverses, al dossier en presentem algunes de diferents:

- Jocs de pistes a camp obert: El mestre selecciona - els punts que creu més útils a nivell didàctic. Es lliuren els materials: mapes muts, dades incompletes, indicacions... i els nois realitzaran el joc al seu aire i segons el seu nivell.
- Jocs de pistes urbans: amb les mateixes característiques que l'anterior però per ciutat, en aquest aspecte no és apte per nivells baixos, com ara el de segona etapa, car el trànsit en solitari o en grups dels nois pot ésser perillós.

-Rutes dirigides: itineraris fets, a diferència dels anteriors, amb la presència del professor, aquest pot donar algunes indicacions però els nois realitzen el seu propi treball autònom. Són necessàries als llocs on s'exigeix, per entrar, la formació de grups i la presència de responsables.

-Itineraris per edificis: útils als museus, el noi a disposa de planells i indicacions de la situació de les obres que haurà de consultar i que podrà localitzar fàcilment. La guia ha de ser com un arxivador que li permeti d'arribar sense dificultats a qualsevol part del Museu, Museu que nosaltres treballem com arxiu de peces, arxiu icònic...

Som conscients que existeixen moltes més vies d'aproximació al document, en podem plantejar una sortida estàtica, es a dir, no fer un itinerari sinó fixar el treball en un lloc molt concret que no requereixi desplaçaments (estudiar en profunditat una capella, una estàtua, un dolmen...). També podem pensar en una sortida acampada, fixa en un lloc, per tal d'estudiar àmpliament una determinada tècnica de treball (per exemple una acampada vora excavacions arqueològiques a fi d'observar les tècniques d'excavació)...

Ja hem vist algunes formes d'aproximació, ara bé, el Canal té un segon aspecte: com analitzar i treballar els documents:

- Podem pensar en la realització de fitxes per escrit, treballant la descripció i l'anàlisi.
- Podem realitzar descripcions a base de dibuixos i còmics.
- Podem fer fitxes mixtes escrites i dibuixades.
- Podem realitzar reportages fotogràfics.
- Podem realitzar guions audiovisuals
- Podem fer planells a escala o reproduccions tridimensionals.
- Podem fer exercicis mecànics (medicions, anàlisi, components...)

-Podem donar sistematitzades claus per a lectures icòniques. etc.

Consideracions prèvies

Hem escollit quatre dossiers que recullen alguns dels aspectes de la història més descuidats, els corresponents a la història antiga i mitjana. Els dossiers de l'experiència són en principi, quatre: un d'Empúries (Gràcia), un de la Barcino romana (Roma), un del Museu d'Art de Catalunya- Romànic (Alta Edat Medieval) i un de l'arquitectura gòtica barcelonina (Baixa Edat Medieval).

Bàsicament, tots ells treballen amb documents de tipus arquitectònic-escultòric, i també amb elements pictòrics. Amb diferents enfocaments van tots ells dirigits a analitzar el tipus de societats que ens van deixar aquestes restes, es a dir, com llegir en les runes, construccions o restes icòniques, la vida dels qui les van fer i deduir en conseqüència la seva estructura social, política i econòmica. L'objectiu global de tots és estudiar els diferents aspectes de les societats que van originar les restes. Aquest objectiu l'aproximem amb metodologies diferents. Així, per exemple, aproximem l'estudi de la societat alt medieval a través de l'anàlisi i interpretació de les restes pictòriques i escultòriques, l'estudi de l'estructura política i l'art de la societat baix medieval a través de l'observació de l'arquitectura gòtica, l'estudi de l'estructura política-social i econòmica grega i romana amb sengles interpretacions de les construccions enrunades d'Empúries i Barcino.

Ara bé, atès que no donem uns models prefabricats, també podríem estudiar l'alta edat mitjana a través de l'arquitectura, el gòtic a través de la pintura i Roma i Gràcia a través de les restes artístiques. Una cosa no és exclouent de l'altra, Únicament hem seleccionat unes determinades experiències "pilot" que es puguin convertir en una eina al servei del mestre o professor, qui en última instància decidirà el seu mètode d'aproximació a l'estudi històric. Pel que respecta a la canalització concreta del mètode, hem pensat, com hem dit, diverses opcions: rutes rígides, jocs de pistes, reportatges fotogràfics, etc. Canalització que, lògicament, també seria susceptible d'intercanviar-se segons les necessitats de la classe i condicions concretes dels alumnes.

El que pretenem es donar eines, apart del fet que aquests dossiers tinguin ja una aplicació immediata com tenen, donar -

idees amb intenció de fer múltiples variacions i orientar - mestres i professors.

Per tal d'assolir una conquesta pràctica hem preparat els dossiers de manera que es puguin aplicar immediatament. Partint de la base que la sortida s'ha d'inserir en el moment escaient, que hi ha diversos nivells, que cada escola es un món diferent...hem tractat de fer-los el màxim de genèrics possibles, a fi i efecte que amb les variacions introduïdes pel professor es puguin aplicar indistintament al BOP i als cursos preparats de segona etapa.

ELS GRECS

ORIENTACIONS METODOLOGIQUES PER A MESTRES I LLICENCIATS

Presentem un material molt genèric a fi i a efecte que, readaptar-lo prèviament al nivell concret dels nois, pugui servir indistintament per a segona etapa i per a BUP. Els nois treballaran la ciutat grega sobre unes restes ben concretes, les d'Empúries. De l'estudi de la ciutat, en treuran una sèrie de conseqüències: socials, polítiques i econòmiques, urbanístiques... i de vida quotidiana dels grecs. La visita, prèviament treballada a classe té l'avantatge d'estar plantejada com a joc de recerca, la qual cosa pràcticament garanteix a priori la motivació del noi i l'aprofitament del temps en un treball molt concret.

Els nois disposaran d'un questionari (que sobre la base del que presentem els professors faran les oportunes adaptacions) que hauran d'anar emplenant a mesura que localitzin uns determinats punts.. Per a la localització d'aquests disposaran del plans de la ciutat aduats.

El material de l'alumne es compon de:

-Una sèrie de quatre làmines amb dibuixos dels diversos tipus socials que es deuen donar a Empúries, serà convenient treballar aquestes làmines de manera introductòria abans d'efectuar la visita.

-Dues làmines que mostren l'estat actual de la ciutat i una reconstrucció hipotètica, amb dues molt necessàries a fi i efecte d'ajudar a superar l'esforç d'abstracció que suposa imaginar la reconstrucció fidel d'unes runes.

-Dos plànols, un del conjunt de Palaiapolis, Neapolis i ciutat romana i un altre de la Neapolis numerat amb els diversos punts que hagin de treballar els nois.

-Un conjunt de vuit fitxes amb les qüestions adjents a cada punt de treball.

Aquest treball està plantejat a nivell metodològic, en funció dels següents objectius, continguts, mètode i canal:

OBJECTIUS: Conèixer a grans trets les realitzacions de la societat grega en els seus aspectes més importants, valorar les restes materials de tot tipus com una bona font de recerca...

CONTINGUTS: Organització política, social i econòmica de les ciutats gregues, vida quotidiana a la "Polis".

METODE : Anàlisi "in situ" de les restes materials de una ciutat grega no modificada per edificacions posteriors.

CANAL : El mètode està vehiculitzat per la realització d'un questionari amb proves diverses, l'elaboració del qual es fa en el transcurs d'un JOC de PISTES a CAMP OBERT, "gynkhama de camp", pràcticament tots els nivells, fins i tot sisè poden fer-ho sols, sense una presència aclaparadora del professor. Empúries és un lloc sense perill, manca de cotxes...

Descripció de l'itinerari:

Si els nois estan preparats podran fer l'itinerari per grups de treball i el control del professor serà molt superficial (entrades, museu, orientacions...). Si els alumnes són massa petits o no han treballat suficientment el tema poden fer el recorregut més o menys acompanyats pel professor, substituint les explicacions pel treball dirigit, el seu paper queda reduït a supervisar i orientar el treball o donar les explicacions complementaries adjents.

Fitxa 1a. Es farà a la zona de l'escullera hel·lenística, s'aprofitarà per treballar la importància del comerç naval, de les comunicacions marítimes...

Fitxa 2a. A la porta de la muralla, treballarem el paper de la muralla, el servei militar dels ciutadans, la defensa de la ciutat

en un territori no sempre amigable.

- fitxa 3a. Treballarem els temples, elements arquitectònics i paper de la religió entre els grecs.
- fitxa 4a. Al costat dels filtres d'aigua i de la cisterna, treballarem les dificultats d'abastiment d'aigua i aliments d'una ciutat marítima comercial.
- fitxa 5a. Aprofitarem l'agora i l'Stoa per estudiar les institucions polítiques de la "polis", el paper del comerç com a element fonamental d'intercanvi amb els ibèrics.
- fitxa 6a. Estudi de la casa grega i dels seus habitants. Paper de la dona i dels esclaus.
- fitxa 7a. Al davant dels molins, estudi del món del treball i de les classes socials a la Polis grega.

Un cop emplenades aquestes fitxes entraran al museu a completar algunes qüestions molt concretes i passaran al lloc de Reunió num. 8. Jocs. La reunió núm. 8 és la cloenda de la visita. Si la sortida es fa a l'estiu els jocs es poden fer a la platja. Si al contrari es fa a l'hivern (cosa més normal pel calendari escolar) ens podem desplaçar a l'amfiteatre de la propera ciutat romana. Aquesta edificació és ideal per rememorar l'època a través de jocs determinats (carreres, representacions....).

Advertència. Caldrà tenir en compte a la planificació que és una zona molt mancada de fonts. L'aigua es pot obtenir solament de llocs privats, o bé al museu o bé a les cases o als bars de St. Martí o l'Escala. No hi ha fonts públiques i això cal tenir-ho present a l'hora de concretar la sortida.

ELS ROMANS

MATERIAL PER AL PROFESSOR

Aquest treball està plantejat en funció dels següents objectius, continguts, mètode, i canal...

- OBJECTIUS : Conèixer a grans trets les realitzacions de la cultura romana en els seus aspectes més importants, arribar a valorar les restes materials d'altres cultures com a font de recerca.
- CONTINGUTS : Generalitats d'organització política de les ciutats, urbanisme, generalitats econòmiques i socials.
- METODE : Anàlisi de les restes materials de tot tipus deixades pels romans de Barcelona. Estudiar una ciutat antiga soterrada i engolida per moltes posteriors construccions.
- CANAL : El mètode l'aproximem mitjançant la realització - d'unes fitxes questionari mixtes (amb descripcions, dibuixos i proves) l'elaboració de les quals es fa en el transcurs d'un JOC DE PISTES URBA o "gynkham"... en el cas que els nois tinguin la suficient capacitat per orientar-se i anar sols per Barcelona. En cas contrari ho podem plantejar com una ruta DIRIGIDA pel professor fent servir les mateixes fitxes.

-o-o-o-o-o-o-o-

El material de l'alumne consta de les fitxes-questionari

i de dos planells: un amb la ruta a seguir i l'altre per anar senyalant la situació del edificis; un tercer planell amb la planta de la ciutat reconstruída, se li donarà a posteriori - peiqüè el compari amb el realitzat durant l'exercici. Es recomanable que els nois ho facin en grup.

Adjuntem una àmplia descripció de la ruta per al mestre, a fi i efecte que tingui nocions de continguts suficients si ho vol presentar com una ruta per ell dirigida, amb explicacions complementàries que, al mateix temps, li serviran per introduir el tema a classe.

VISITA A LA BARCINO ROMANA. APROXIMACIÓ DIDÀCTICA A L'ESTUDI DE LA SOCIETAT URBANA IMPERIAL.

INTRODUCCIÓ:

Una visita a Barcino ens pot ser ben útil a diversos nivells. Tenim, d'una banda, que el món clàssic s'estudia "oficialment" a sisè d'E.G.B. Tampoc no és cap secret, que hi ha corrents d'opinió que es plantegen un sistema cíclic a la segona etapa. En aquest cas ens serviria indistintament a setè o vuitè o ambdós, ampliant i aprofundint en el segon any el que hagin vist durant el primer. També a primer de BUP s'escala aquesta visita, pràcticament obligatòria quan es tracti el món romà; si els nois ja coneixen la temàtica es pot aprofundir i demanar un treball més acurat quant a investigació.

Lògicament, serà al mestre a qui correspondrà fixar mesuradament els objectius i continguts de la visita, i la forma d'aquests en funció de la situació concreta dels seus alumnes; no es pot aplicar mecànicament i per igual aquesta visita a nois i a noies de BUP. Dissortadament però, ni uns ni altres coneixeran la història de la pròpia ciutat, per molt que coneixin "cèsars" i batalles. Encara no es fa, d'una manera seriosa, una història sobre la base del mitjà del noi.

Aquesta visita programada s'insereix dins d'una dinàmica de treball anterior i posterior a la classe. Cal que els alumnes tinguin unes idees generals del que va ésser la romanització a tots els nivells: polític, econòmic, social, cultural, vida quotidiana... Cal que coneixin al màxim l'estructura interna de l'Imperi Romà; la visita la centrarem al voltant de tots aquests eixos, com a reforç i suport. (Considerem la visita excessivament complicada com per plantejar-la a nivell de motivació). Al treballar la sortida en el sentit que els nens veegin la vida urbana romana en una ciutat concreta: la seva pròpia -sense abstraccions-, els recursos econòmics que tenia, l'organització social que l'estructurava, l'urbanisme com a producte d'aquestes premises i de l'imperialisme romà (el tema de l'urbanisme ens porta indirectament a una sincronització amb temes de geografia), l'art que produïa ...

PADES GENERALS D'INTERÈS PELS PROFESSORS:

Ja els ibèrics poblaren profusament el que avui es diu "Barcelonès", tant a Montjuïc, com al Turó de la Peira, com al

Putxet, com al Puig Castellar... dalt dels turons vivien grups tribals ibèrics, que, pertanyen als pobles "laietans". No sabem res de la presència púnica, en els orígens de la ciutat, - que tant anomena la llegenda.

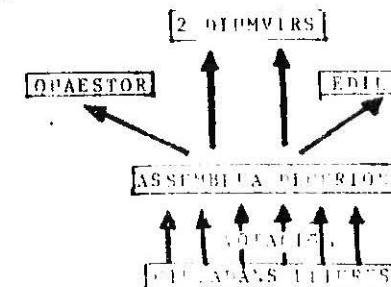
En arribar els romans a Empúries l'any 218 A.J., començava el procés de romanització. De ben segur que els primers assentaments de la Roma Republicana a Barcelona, es van fer al cim de Montjuïc, però, no serà fins l'època de Juli Cèsar que es crearà el nucli de la Colònia, consolidada per August, al damunt del mont "Taber". La ciutat de Montjuïc seria de ben segur abandonada en favor de l'existència més còmoda al pla.

No sabem segur els orígens concrets que van motivar al Cèsar d'atorgar la creació d'una "Colònia" a Barcelona, potser va ser en recompensa als seus pobladors per l'ajut que li varen donar en la guerra civil contra Pompeu.

Barcino es va constituir com una "Colònia"; s'en deien "Colònies" les ciutats romanes noves de trinca, poblades per romans, amb un urbanisme típicament romà (de vegades sobre la base dels campaments militars de planta hipodàmica). Les ciutats romanes que aprofitaren antics nuclis indígenes (Ilerda) o, colonials (Empúries) eren anomenades "municipiums" i, fins un procés molt avançat de romanització, no tindrien la mateixa categoria jurídica que les colònies.

D'ençà que hi ha una presència urbana forta, els nuclis ibèrics van desapareixent paulatinament fins que son assimilats o marginats pels romans.

L'organització política de les colònies era semblant a la de Roma. Els ciutadans lliures (no pas les dones ni els esclaus o estrangers) escollien els seus representants democràticament constituïen l'assemblea de "curions", (a Roma "senadors"). L'Assemblea escollia dos màxims representants, que feien el paper dels actuals alcaldes, eren els "Diumvirs" (a Roma igual), encarregats de l'abastiment i obres públiques de la ciutat, i, els "Questors" (a Roma igual), que eren una mena de tresorers municipals. Els càrrecs eren

caducs i improrrogables.

Arribar a Diumvir donava molt de prestigi; a més de controlar la política municipal, els candidats feien aferrissades campanyes electorals. La millor manera de fer-la era regalar a la ciutat un edifici, obra pública o monument, el nom del generós sempre es feia constar en grans inscripcions. És en aquest sentit que cal entendre com ciutats tan petites com les romanes tenien tanta quantitat de monuments, l'erari municipal hagués estat incapaç de sufragar-los. A Barcelona, per exemple, s'ha trobat la làpida dels "Natalis" que ofereixen a la ciutat unes termes... Quan l'Imperi va començar a decaure ja ningú no volia arriscarse a ser diumvir, el Cesar va haver d'imposar l'heretat forçosa del càrrec; el fill de diumvir, seria diumvir el fill de decurió, decurió... És també en aquest sentit que al Baix Imperi hi ha una decadència monumental, els forçats decurions ja no tenien l'humor de finançar res, i, a la mínima oportunitat fugien de la ciutat per refugiarse a la tranquil·litat del camp.

Els estrangers (molt nombrosos a Barcino d'origen púnic i grec) no tenien dret a dirigir la vida municipal (al menys - fins aconseguir la ciutadania romana), els esclaus i lliberts, tampoc. Les classes socials a la perifèria de l'Imperi no han estat encara prou estudiades. De ben segur que el nombre d'esclaus no era tan nombrós com als latifundis sicilians i del mezzogiorno. Els estudis epigràfics de Barcino fan que es pugui arriscar en un 15 o 18% de la població total el nombre d'esclaus (d'ací es pot introduir al BUP la polèmica sobre la suposada societat esclavista, o el que és el mateix: podria el 20% de la població ésser la principal força de treball i mantenir al 80% restant?). D'altra banda la xifra d'estrangers es pot fixar en un 21,6%, molts d'ells amb noms grecs. Les persones lliures, els ciutadans, serien al voltant del 40%, d'aquests - l'1,6% serien personatges d'ordre senatorial, el 7% amb càrrecs municipals i solament el 2,5% militars. De tota manera aquestes xifres serien molt relatives (percentatge de restes epigràfiques) i cal valorar-les amb reserva.

Un altre aspecte a tractar seria el sistema productiu. De bon segur que les rodalies de la ciutat estarien conreades i hi hauria un bon nombre de "villae" (semblants a les actuals cases pairals) als territoris del voltant. Pels textos, hem de suposar que Barcino seria un dels principals ports d'exportació de vins. Cal suposar doncs que el cultiu de la vid seria predominant i s'estendria per tot el Maresme. El vi s'envasa-

ria a les àmfores cuites als forns de la costa i seria embarcat als ports de Barcino. Tenim documentada la presència d'aquest vi a la taula dels emperadors (els textos en parlen, l'arqueologia ho confirma), les àmfores del Maresme es troben arreu de l'Imperi. També la indústria tèxtil tenia una certa importància. La pesca està més documentada, de ben segur que també es taba orientada de cara a l'exportació, els romans van crear ací una bona indústria conservera, a base de peix salat o en pasta, el "garum". També les ostres laietanes tenien prestigi.

La vida quotidiana no seria gaire diferent de la de qual sevol altra ciutat "provinciana", pels moments d'esbarjo es comtava amb espectacles de circ i probablement també de teatre. Les carreres de quadrigues produïen una emoció a la que provoca el futbol actual.

La vida urbana a Barcino va anar perdent força a mesura que l'Imperi comencava la seva decadència. A finals del segle tercer D.J. (270) un grup de tribus franco-alamanes va forçar les fronteres del Rin i es van introduir ràpidament dins l'Imperi, amb la total impotència de l'exercit romà. En poc temps es van plantar a la península, després d'haver passat les Galles a ganivet. Empúries va ésser arrasada, Barcino també, les destruccions va ser importantíssimes i la ciutat va quedar quasi a ras de terra. La invasió va accentuar la decadència, les revoltes socials i motins esdevingueren inevitables. Les classes riques urbanes, esporuguides, marxarien al camp on començarien una vida autàrquica. El comerç aniria de baixa, els esclaus, massa cars de mantenir serien alliberats i, paradoxalment llençats a la fam. Grans masses de pagesos lliures i pobres, colons, esclaus rurals... es llençaren a la revolució social coneguda com la dels "bagaudes". El poder públic s'enfonsarà i els latifundistes esdevindran veritables senyors (bona part del feudalisme s'arrela al Baix Imperi).

Dins d'aquest context de crisi, els barcelonins reconstruïren llur ciutat; ciutat que no tindria l'esplendor i els edificis luxosos de la primera. La segona ciutat reduiria el perímetre de la primera (crisi urbana) i la psicosis de por i inseguretat que havien provocat els bàrbars, faria que s'aixequessin unes grans muralles, inexpugnables, per protegir la ciutat, muralles que defensarien Barcelona quasi mil anys, fins que Jaume I construís el nou recinte. Les muralles són les que es poden veure a l'actualitat, i, en molts casos, com tota la ciutat tardo-romana, estan construïdes aprofitant les runes de la primera ciutat. Es curiós que dins la muralla els arqueòlegs han trobat restes de la primera ciutat: estàtues, columnes... utilitzades

per reomplir els torreons. La vida de la ciutat es perllongaria, fins que Ataulf, l'any 410, la faria capital visigoda.

DESCRIPCIÓ DE LA RUTA PEL PROFESSOR

Abans de començar la descripció cal puntualitzar algunes coses: cal dir que aquesta visita és una mica llarga i que pot ser un dia serà insuficient, el professor serà en última instància qui valorarà la qüestió. Per als nens de sisè caldrà generalitzar més i fer-ho el màxim de distret. Aconsellem que en aquest curs la visita es faci de la mà del mestre, que donarà explicacions i aclarirà els dubtes pertinents; independentment de la presència docent, els nens aniran reomplint el seu questionari-fitxa. Amb nois més grans (8e en cas de programació cívica o ler de BUP), la visita es pot plantejar com una mena de joc, sempre que a classe s'hagin donat les explicacions pertinents. En aquest cas se'ls deixaria a la plaça Vila de Madrid amb el mapa nº 1 un questionari un xic més ampliat que el genèric que ací oferim, de tal manera que siguin ells mateixos els qui cerquin els noms dels carrers i llur situació geogràfica. Llavor, un cop feta la recerca (tenim l'avantatge que al casc antic la circulació és molt petita i la tranquil·litat quasi total, la qual cosa fa que als nois de vuitè i amb més motiu als de BUP, els puguem deixar sols amb confiança.) Se'ls, recull dues hores després, he per anar plegats al museu, bé per continuar la visita un altre dia.

Pel que respecta als nois-ies de 6e caldrà que el mestre adapti al seu nivell, el de la seva classe concreta, el questionari genèric que ací proposem.

PUNT Nº 1 (fora de planell)

Es el començament de la ruta, tots els alumnes tindran ja a les seves mans el planell nº 1 amb les parades senyalades. La visita comença a la plaça Vila de Madrid, si el professor acompanya als alumnes (és a dir que no es planteja com a joc independent dels alumnes), pot aprofitar per explicar els costums funeraris pagans lligats a la religió... Pot aclarir a continuació que les tombes estaven a les voreres dels camins, mostrar als alumnes com entre un grup de tombes i l'altre hi ha un espai, precisament la carretera que anava a Barcino. Caldrà estimular la imaginació dels nois-ies perquè transformin, les cases del voltant en camp, explicant-los que, el lloc on ella es troben ara corresponia antigament als camps de conreu de les afores de la ciutat.

PUNT Nº 2

Podem baixar per la Rambla, entrar pel carrer de la Roque-
ria i enfilem el carrer del Call. En aquesta direcció aviat
trobarem en aquest carrer i a l'esquerra una botiga de teixits,
és el punt nº 2. Dins de la botiga (podem entrar demanant per-
mis) es troben les restes d'una torre romana de la muralla. És
interessant de treballar la qüestió que l'antiga ciutat va ser
"tapada", coberta" quan es va expandir a finals de l'alta edat
mitjana, això ho podem lligar a la idea de progrés urbà. Si po-
sem atenció a l'edifici que tapa la torre veurem que també és
antic, per tant, la muralla, va ésser coberta ja fa molts anys.
Fa molt poc temps que els bocins de la muralla estan al desco-
bert. Han fet falta moltes recerques i excavacions per treure
la muralla a la llum. Fa trenta anys no se sabia si existien
les defenses romanes ja que estaven totalment colgades. Avui -
la ciutat ha recuperat un bocí de la seva història, de la seva
identitat.

Perquè després tinguin una visió geogràfica de la situació
de Barcino, caldrà demanar als alumnes que senyalin al damunt
del seu planell la situació de la torre.

PUNT Nº 3

Retrocedirem uns quants metres i entrarem pel carrer de Ba-
nys Nous i a continuació pel de la Palla fins al nº 12. Aques-
ta parada tindrà uns objectius semblants als anteriors. Es trac-
ta de un solar en obres, (pensem que per bastants anys) l'ajun-
tament està traient a la llum la muralla, al fons ja es pot veu-
re clarament la torre, encara inserida dins de cases habitades.
Cal insistir en la tasca de recuperació del patrimoni de la ciu-
tat i plantejar el debat sobre si cal o no que la ciutat resca-
ti els seus monuments encara que sigui enderrocant cases i gas-
tant diners.

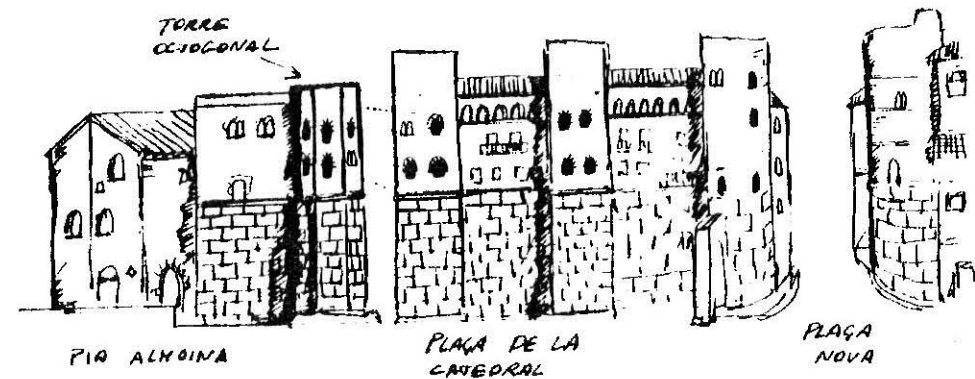
Igualment farem que la situació sigui ubicada al planell
i també amb totes les torres que es vegin posteriorment.

PUNT Nº 4

Al final del carrer de la Palla trobarem la Plaça Nova, -
ací ja es pot contemplar un bon pany de la muralla, totalment al
aire lliure, també estem en presència d'una de les principals en-
trades a la ciutat. Aquest punt al podem aprofitar per diverses

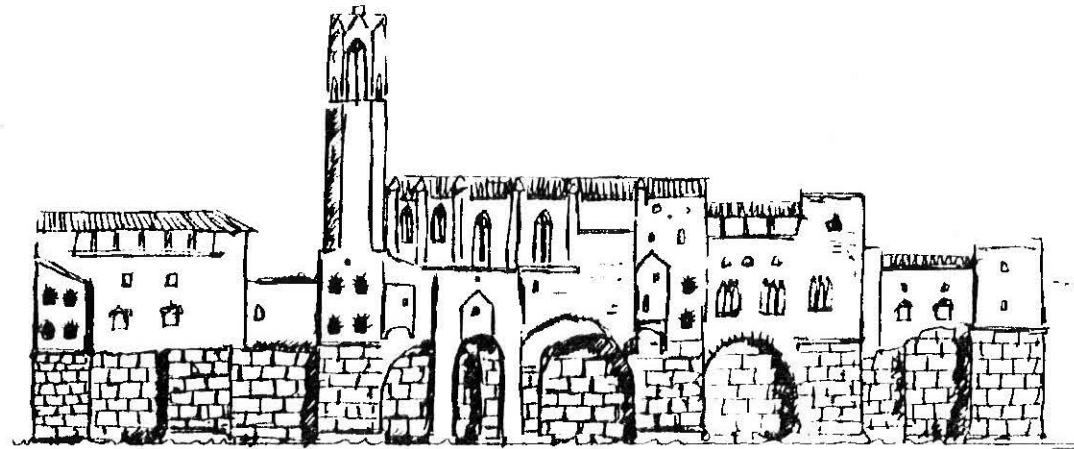
coses. Podem explicar la situació del mont Taber, insistir en la situació de les rodalies de la ciutat, exposar el paper que tenien les muralles a les ciutats romanes en el procés de decadència de l'Imperi... També tenim un tros d'arcada reconstruïda, pertany a l'aqüeducte de la primera ciutat, d'ací podem introduir el problema dels abastiments en general i del de l'aigua - en particular, també dels seus encarregats, els "edils", ens podem estendre sobre les obres públiques comunes a tota la ciutat.

Els no.s poden diferenciar, previa explicació, els elements romans dels que no ho son, continuaran el traçat de la muralla per la casa de la Canonja (Pla Almonina) i el carrer Tapineria, identificant-hi les torres i situant-les en el planell, per tal que vagin veient la fesomia geogràfica de la ciutat.

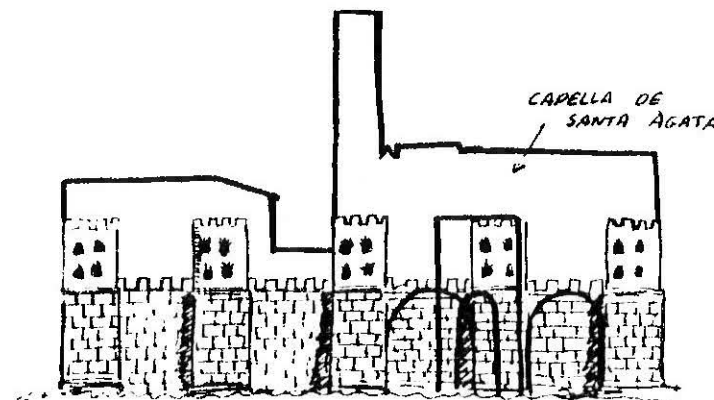
PUNT Nº 5

Seguint el carrer Tapineria anirem a parar a la Plaça de Ramon Berenguer, ací explicarem les diverses construccions. És interessant de veure que mil anys després es construirà la capella gòtica de Santa Agata al cim dels torreons romans. Se'ls pot fer comprar una postal de la façana a la llibreria del costat, o si no donar-los prèviament una fotocòpia a ciclestil. Sobre aquesta base se'ls farà resseguir amb llapis o bolígraf la fotografia per sobre, diferenciant els elements romans dels medievals.

C. TAPIERIA

P. BERENGUER III

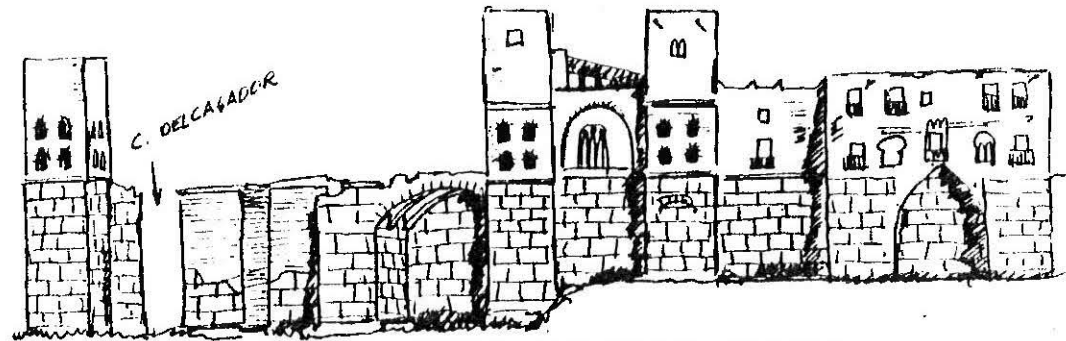

CAPELLA DE
SANTA AGATA

MURALLS ROMANES A LA PLAÇA RAMON BERENGUER.

PUNT Nº 6

Continuarem pel carrer del S. Navarro, sempre senyalant al planell la situació de les torres, arribarem fins a la Baixada del Caçador. Ací simplement caldrà anar mirant i anar - aprofundint en els comentaris. Si algú té ganes, temps i vol fer el circuit més complet es pot arribar fins al proper carrer del Correu Vell (Plaça Arriera), on es troba una altra torre, l'única rodona. Un cop vist aixó ja podrem anar pel camí que volgüem cap a la Plaça de Sant Jaume.

PUNT Nº 7

Aprofitarem la Plaça de Sant Jaume per explicar l'urbanisme interior de la ciutat. Els nois ja tindran marcat en el planell una bona quantitat del perímetre de la ciutat, el suficient com per adonar-se que la plaça correspon al centre geomètric de la ciutat (explicant que era més o menys quadrada, clar).

Podem introduir el tema amb el foro, que era el centre de Barcino, allí es creuaven els dos carrers principals, el "Cardo" (Carrer Llibreteria i Call) i el Decumanus (Carrer del Bisbe i Ciutat). Explicarem que tots els carrers eren rectes, com els de l'eixample. Caldrà ressenyar que el Foro era molt gran i que al seu voltant es trobaven els edificis més importants: les Termes, la basílica, la curia, el Temple... Per tant, era el centre polític, religiós i econòmic. Caldrà valorar si encara avui és el "foro" de la ciutat...

PUNT Nº 8

Pujarem pel carrer Paradís i entrarem a l'edifici del Cen

tre Excursionista de Catalunya, trobarem les restes del temple d'August (la ciutat). Ací podrem parlar una mica de l'arquitectura i dels ordres arquitectònics, també de la religió i del seu paper a la societat romana. Ensenyarem la pedra de molf del paviment explicant que era el punt més alt del Mont Taber.

PUNT Nº 9 (MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT)

Un cop vist això podrem deixar la visita al museu per un altre dia o bé, passar a fer-la. Cal tenir present que el nombre màxim de visitants autoritzat es de vint i per descomptat amb més d'aquesta quantitat la visita seria totalment anti-pedagògica, la massificació portaria al descontrol i desapropietament. Cal cuidar les runes, evitar que els nois les deteriorin, evitar pèrdues irreparables per irresponsabilitat dels mestres...

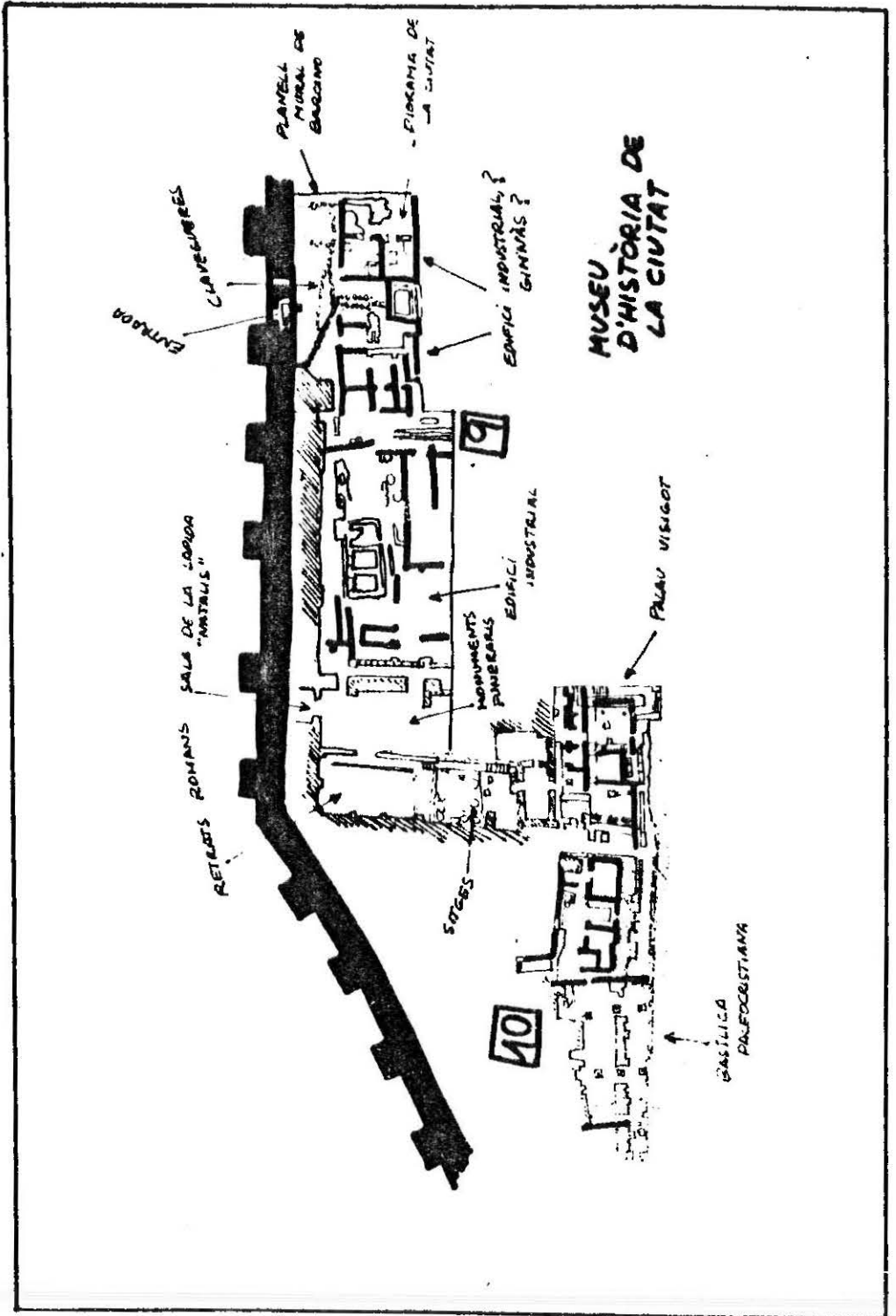
La visita al museu tindrà dues parts ben diferenciades, la nº 9, amb les restes d'uns edificis comercials industrials, i, la nº 10, un edifici visigod i la basílica paleocristiana.

Solament baixar al museu, a mà esquerra, trobarem una maqueta de la ciutat i un mural molt clar on els nois poden acabar de dibuixar el traçat de la muralla i contrastar les seves ubicacions amb les del mural. Caldrà explicar que les torres que no han vist es troben encara sota les cases, estan per excavar i deixar a la llum.

A continuació es passa a explicar la gran maqueta del fons a mà esquerra per tenir una visió de conjunt (1), la qual cosa aprofitarem per destacar la importància d'aquestes construccions entre els romans lliures. Cal incidir en la imaginació, els nens petits solen pensar, a la vista del museu, que els romans vivien sota terra!. Haurem de fer un treball previ explicant que una ciutat es construeix sobre les runes de l'altra, que tot el que veiem s'ha buidat de terra i que allò era abans una casa "normal", a l'aire lliure, com totes. Aprofitarem aquest sector per veure la xarxa de clavagueres, la perfecta tècnica urbanística dels romans. Fixarem l'atenció en les restes de la primera ciutat que s'utilitzen com a material de construcció de la segona ciutat romana (veureu que les clavagueres estan tapades també amb restes d'"ares", canals...

Passarem a observar l'edifici industrial, just al costat, en particular les dues cisternes bessones que de ben segur que

(1) d'un edifici que no sabem ben bé si es tracta d'un gimnàs o un edifici industrial (potria tractar-se de la piscina d'una tintoreria?)

de ben segur que servien per remullir el cuir. Aprofitarem per parlar de la "indústria" romana, del tèxtil i de la conservera del peix i "garum", del oficis, de les classes socials i dels esclaus. De la sala "F" no en farem gaires comentaris, només incidirem lleugerament, altre cop en els costums funeraris (com es manifesta la diferència social arran dels diferents monuments funeraris) i en els ordres arquitectònics romans. Passarem, així sí, a una petita sala adossada a la dreta on tenim una reproducció de la làpida dels "Natalis" (que oferiren a la ciutat unes termes). Parlarem llavors de la vida municipal romana (Decurions, Diumvirs...)

A la sala "E" podrem veure retrats escultòrics romans, parlarem de l'escultura romana, del seu culte a la personalitat enfront de l'esteticisme grec. Remarcarem que la majoria d'objectes han estat trobats dins de la muralla, utilitzats com a material de construcció de la segona ciutat romana. També trobem aquí una bona maqueta del temple d'August, la podem confrontar amb l'estat actual de les columnes. Al sector "D" trobem unes Sitges per guardar oli, vi, gra... podem parlar dels aliments bàsics dels romans i de llur conservació.

A continuació pujarem les escales de fusta i anirem al punt 10, l'últim de la visita.

PUNT 10

L'àmbit que correspon a aquest número, és dels més complicats, la intersecció dels murs de diverses èpoques fa que la seva interpretació sigui un veritable encruamots. Podem observar, primerament, l'edifici visigòd, des de dalt la passarel·la de fusta, s'aprecia que està a un nivell superior al de la ciutat romana, de la qual podem veure (per sota l'edifici) les clauvagues i els mosaics, ja coberts de terra quan arribaren els visigòds. El terra de l'edifici es pot veure com s'utilitzen lloses romanes de carreus de construcció.

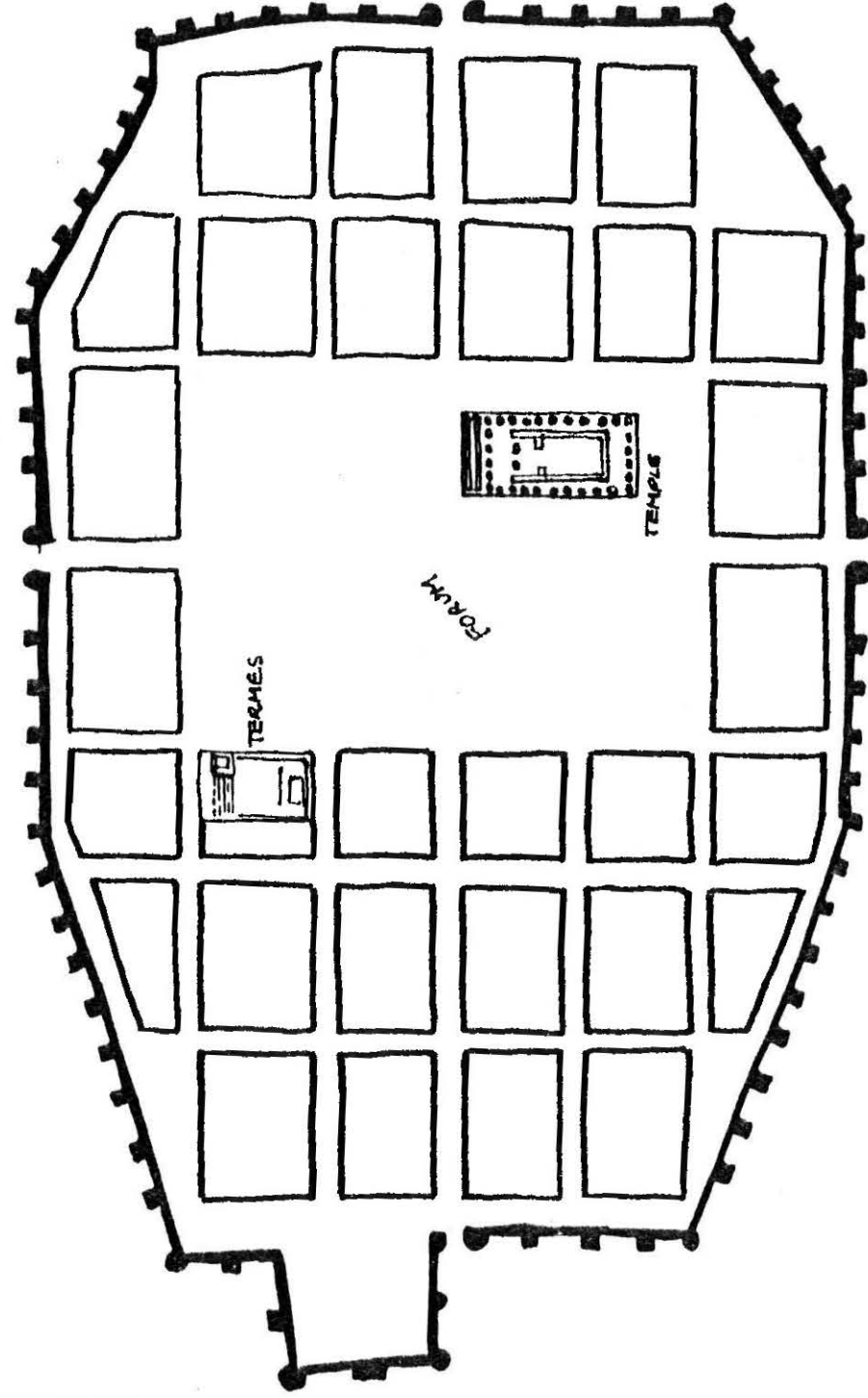
A mig camí de la basílica ens aturarem al davant d'un pedestal que un altre temps havia ocupat un cavall de bronze (la majoria d'estàtues de bronze desaparegueren amb el temps, quan hi havia guerra o escassetat el bronze es fonia, per fer espases, monedes...). Al front del pedestal es pot llegir el nom sencer de la Barcelona Romana: "Colonia Julia Favencia Augusta Paterna" un dels noms més llargs que mai hagi tingut una ciutat romana.

Clourem la visita a l'àmbit de la basílica paleo-cristiana lloc que aprofitarem per parlar de l'impacte del cristianisme i el seu paper al baix imperi.

De tornada, quan pugem les escales podrem veure l'interior d'un torreó romà, s'aprecien una bona quantitat de pedres de la primera ciutat utilitzades per reomplir el torreó.

Si tenim temps i ganes pujarem al primer pis, a l'interior del torreó romà que aguanta el campanar de la capella de Santa Agata. Un cop vist tot això ja podrem donar per finalitzada la visita i plantejar el treball a la classe en funció del material observat a tota la ruta.

RECONSTRUCCIÓ HIPOTÈTICA
DEL TRÀSQUAT DE LA CIUTAT ROMANA

L'ALTA EDAT MITJANA

Aquest treball està plantejat en funció dels següents objectius; continguts, mètode i canal:

- OBJECTIUS : Conèixer les classes socials de l'alta edat mitjana, també valorar el servei pràctic de recerca - que pot oferir un museu...
- CONTINGUTS : Realesa-noblesa, religiosos i eclesiàstics, classes populars: camperols i artesans...
- METODE : Treball de recerca d'arxiu, en aquest cas el museu és considerat com un gran arxiu iconogràfic..
- CANAL : Treball descriptiu (escrit i dibuixat) sobre la base d'una trajectòria de pistes a l'interior del museu...

Proposem en aquest cas un tipus de treball molt concret, la qual cosa no vol dir que pugui ser l'únic que es pot fer al Museu d'Art de Catalunya, que té moltíssimes possibilitats; ni tampoc que sigui l'únic recurs didàctic per estudiar el període alt medieval. Tan sols hem estudiat una mica més a fons un dels múltiples treballs que sobre l'època es poden fer. Hem escollit les classes socials però el museu ofereix moltes més possibilitats, podríem estudiar dins el mateix recinte:

-economia alt medieval

-La pintura romànica en totes les seves variants.

- l'escultura romànica
- la tècnica de l'època
- La religió i la seva possible importància
- La mitologia, el bestiar... etc, etc.

Es a dir que, en funció del que volguéssim estudiar, els objectius i els continguts podrien ser d'altres. Per exemple, si ens fixéssim l'objectiu de la pintura romànica, hauriem d'adaptar altres continguts: pintura al fresc, sobre fusta... etc, i respectar el mètode i el canal o bé canviar-lo segons com ho plantejem.

Tanmateix també podem canviar tranquil·lament el mètode i el canal. En aquest cas hem fet una aproximació a l'estructura social arran d'una metodologia concreta, una recerca icònica, però, també podríem estudiar la societat medieval arran de l'estudi de l'arquitectura romànica de l'època que es conserva a Barcelona, de la topografia i urbanisme de la Barcelona dels Berenguers. (Naturalment que tenim altres mètodes: textos, dibuixos reproduïts etc, però ací treballem el que es pugui fer fora de l'escola). També podríem utilitzar en aquest cas altres canals, plantejar un reportatge fotogràfic, elaboració d'audiovisuals en funció de la sortida etc.

El mestre-professor ha de tenir present que té diverses vies d'aproximació als objectius i que és a ell a qui li correspon de seleccionar o de crear la més adient. Presentem una experiència que ja es pot fer ara. Però quedí clar que és una més de les nombroses possibilitats que existeixen. La interrelació dels quatre mòduls: objectius, continguts, mètode i canal donen quasi inacabables possibilitats...

-0-0-0-0-0-0-

El dossier de l'alumne consta de dues parts, la primera és la guia d'orientació, la segona les fitxes de treball. A la guia d'orientació, que té un planell de la planta del museu, tenim una successió ordenada de les sales, indica les sales on s'han d'aturar i el número de les peces que han de treballar i, lògicament, senyala els exercicis i fitxes que han de realitzar a cada sala.

La segona part consta de quatre fitxes, ordenades segons les classes socials amb una petita introducció a cadascuna d'elles que pot ser útil treballar prèviament a classe. La raó per la qual existeixen dues parts és clara, dins de totes les sales i obres del museu apareixen tipus socials barrejats. Per això l'alumne porta la guia i després unes fitxes sistematitzades segons les classes socials.

El treball es pot plantejar indistintament en grup o individual. El nivell adquat és el de primer de BUP, però no s'ha de descartar una reducció de les fitxes més complicades i fer-ho a segona etapa. Pensem que per això solament caldria treballar dues sales, la de Santa Maria de Taüll i la de la conquesta de Mallorca, es podrien incloure en aquest nivell els aspectes artístics bàsics. Cal tenir en compte que el Museu té un departament pedagògic que us ajudarà amablement i eficaçment en tot el que necessiteu, hi ha possibilitat també de passar audiovisuals al mateix museu.

Finalment, recomanem un parell de coses bàsiques, l'una, que el professor es prepari la sortida, amb tot el que això significa, l'altra, que la sortida es prepari a classe, encara que sigui mínimament.

LA BAIXA EDAT MITJANA

Aquest treball està plantejat en funció dels següents objectius; mètode, continguts i canal.

- OBJECTIUS : Conèixer els principals elements de l'arquitectura gòtica, les seves realitzacions religioses i civils... Donar unes nocions complementàries (en funció de la coincidència de recorregut) de l'estructura política i govern de la societat baix-medieval. Valorar el servei pràctic de recerca que poden oferir les construccions d'altres èpoques...
- CONTINGUTS : Gòtic català religiós, d'una (nostra Sra. del Pi) o diverses (Santa M. del Mar) naus. Gòtic català civil (Palau Reial Major, Generalitat, Casa de la Ciutat, Hospital de la Santa Creu...). Elements característics de l'arquitectura gòtica: arcs ogivals, contraforts, naus, capelles, gàrgoles, capitells i columnes, finestres, vitralls...
- METODE : Anàlisi de les restes arquitectòniques de la Barcelona gòtica.
- CANAL : Aquesta anàlisi es portarà a terme mitjançant la realització d'un reportatge fotogràfic i descriptiu d'un determinat nombre d'edificis. Amb el material elaborat i recollit a la sortida s'elaborarà un dossier.

Igualment que en el cas anterior, volem deixar clar que -

tindrem moltes més possibilitats d'apropament a la societat baix-medieval arran de les sortides. En aquesta que posem ja a l'abast, concretem l'estudi de l'arquitectura i de forma complementària la informació sobre les formes de govern polític. Creiem que una altra sortida important, per tal de conèixer dita societat baix medieval, hauria de fixar els seus objectius i continguts en els aspectes socials i econòmics, i que el mètode seria plantejar-se l'anàlisi dels carrers gremials de la Barcelona Vella, de la Llotja com a centre comercial, les Drassanes i la caravel·la del moll per fixar la importància de les comunicacions marines... També podríem assajar una aproximació a la societat baix medieval arran d'una anàlisi icònica al Museu d'Art de Catalunya o al de Pedralbes... o arran de la visita a una vila medieval (Pals, Peratlalada etc.) o un castell... De les moltes possibilitats n'hem escollit i preparat una, esperem que en surtin més i que, a poc a poc, el gran patrimoni històric de Catalunya es posi al servei de l'escola.

-0-0-0-0-0-0-

Aquest treball està plantejat exclusivament per a un nivell de BUP o superior. Els alumnes disposen d'unes fulles prèvies complementàries on s'expliquen els trets fonamentals del gòtic català i de l'estructura política de la societat catalana baix-medieval, també disposen de dos planells, un amb l'itinerari general i un altre, detallat, de la zona més complicada del casc antic.

La segona part consta de vuit fitxes; comencen a treballar a Santa Maria del Mar amb la fitxa nº 1, quan la fitxa està resolta passen tal qual els indica la mateixa fitxa a un altre monument. El tipus de tasques que realitzen a cada fitxa es bàsicament de retratar estructures gòtiques i de descriure-les, les mateixes fitxes indiquen allò que han de cercar, retratar i descriure. Les fitxes també porten incorporades petites explicacions complementàries sobre el tipus de classes socials que habitaven l'edifici.

L'elaboració final del treball haurà d'ajornar-se fins el moment de les fotografies, la qual cosa no és negativa, al contrari suposa una reelaboració del treball i una repassada complementària.

El treball es convenient que el plantegem a nivell de grup, ja que és una mica fort, un es pot encarregar de les fotografies, l'altre de la descripció i l'altre de la coordinació i orienta-

ció... el recorregut és d'aproximadament d'unes tres hores.

No cal dir que és interessant que el professor es prepari la sortida, es treballi a classe i que els nois tinguin una idea del que faran....

200

200

200